דנין יחיד מיחיד ואין דנין יחיד מציבור ולמאן דיליף מזקני עדה מאי טעמא לא יליף מעולת ראייה דנין מידי דכתיב ביה סמיכה בגופיה ממידי דכתיב ביה סמיכה בגופיה לאפוקי עולת ראייה דהיא גופה מעולת נדבה גמרה [א]דתני תנא קמיה דרב יצחק בר אבא [1]ויקרב את העולה [א] ויעשה כמשפט עולת נדבה לימד על עולת חובה שטעונה סמיכה: והעבד והשליח והאשה: תנו רבנן [2]ידו ולא יד עבדו [ב]ידו ולא יד שלוחו ידו ולא יד אשתו כל הני למה לי צריכא אי כתב רחמנא חד הוה אמינא למעוטי עבד דלאו בר מצות [ג] אבל שליח דבר מצוה הוא [ה]ושלוחו של אדם כמותו אימא לסמוך ואי אשמעינן הני תרתי דלאו כגופיה דמיא אבל אשתו [ו]דכגופיה דמי' אימא תיסמך צריכא: סמיכה שירי מצוה: [ז]ת"ר [2]וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם שנאמר [3]כי הדם הוא בנפש יכפר אלא לומר לך שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה [א]מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר ותניא גבי תנופה כי האי גוונא [4]לתנופה לכפר וכי תנופה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר אלא לומר לך שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר: על הראש: תנו רבנן [ב]ידו על הראש ולא ידו על הצואר ידו על הראש ולא ידו על הגביים ידו על הראש ולא ידו על החזה כל הני למה לי צריכי דאי כתב רחמנא חד [ג] למעוטי צואר דלא קאי בהדי ראשו אבל גבו דקאי להדי ראשו אימא לא צריכא ואי אשמעינן הני תרי משום דלא איתרבי לתנופה אבל חזה דאיתרבי לתנופה אימא לא צריכא איבעיא להו ידו על הצדדין מהו תא שמע [ד]דתניא אבא ביראה [ד] ברבי אליעזר בן יעקב אומר ידו על ראשו ולא ידו על הצדדין בעי רבי ירמיה מטלית מהו שתחוץ תא שמע [ו]ובלבד שלא תהא דבר חוצץ בינו לבין הזבח: ובשתי ידים: מנא הני מילי אמר ריש לקיש דאמר קרא [5]וסמך אהרן את שתי ידו כתיב ידו וכתיב שתי זה בנה אב כל מקום שנאמר ידו הרי כאן שתים עד שיפרט לך הכתוב אחת אזל רבי אלעזר אמרה להא שמעתא בבי מדרשא ולא אמרה משמיה דריש לקיש שמע ר"ל ואיקפד א"ל אי ס"ד כל היכא דכתיב ידו תרתי נינהו למה לי למכתב ידיו ידיו אקשי ליה עשרים וד' ידיו [6]ידיו תביאנה [7]ידיו רב לו [8]שכל את ידיו אישתיק לבתר דנח דעתיה א"ל מאי טעמא לא תימא לי ידיו דסמיכה קאמרי בסמיכה נמי כתיב [9]ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו סמיכה דבהמה קאמרי: ובמקום שסומכין שוחטין [ס] תכף לסמיכה שחיטה: מאי קאמר הכי קאמר במקום שסומכין שוחטין שתכף לסמיכה שחיטה: **מתני'** חומר בסמיכה מבתנופה ובתנופה מבסמיכה [ה]שאחד מניף לכל החברים ואין אחד סומך לכל החברים חומר בתנופה שהתנופה נוהגת בקרבנות היחיד ובקרבנות [י]הצבור בחיים

סמיכה

דנין. קרבן יחיד מיחיד מעולת ראייה דהוי נמי קרבן יחיד: **דנין.** [ה]סמיכה בקרבן יחיד דכתיב ביה סמיכה בגופיה דכתיב וסמך [ו] מפר העלם דבר של ציבור דכתיב ביה סמיכה בגופיה וסמכו זקני העדה (ויקרא ד): **לימד על עולת חובה.** כגון הא דמילואים ועולת ראייה כמו עולת חובה היא: **כל הני למה לי.** [ז] והנך כולהו מחד ידו ממעטי: **ושלוחו של אדם כמותו.** דגמרינן (קדושין מא:) מפסח דכתיב (שמות יב) ושחטו אותו כל קהל וגו': [ז](**סמיכה שירי מצוה.** שאם לא עשאה לא מעכב): **כאילו לא כיפר.** כאילו לא עשה מצוה מן המובחר כדכתיב (ויקרא א) וסמך ונרצה ואפילו הכי כיפר דכפרה בדם הוא: **ולא על הצואר.** היינו הגרון בית השחיטה: **הגביים.** היינו גב [י]: **דקאי להדי רישיה.** בשוה [א] הראש אימא לא נמעט: **על הצדדין.** של ראש על הלחיים: **מהו שתחוץ.** בין ידיו לבין הראש: **כתיב ידו.** חסר: **אקפד.** על שלא אמרה משמו ואקשי ליה אי ס"ד וכו' למה לי דכתב רחמנא בשום מקום בתורה ידיו מלא לכתוב ידו ומשמע נמי תרי: **ידו** [ח] **דסמיכה קאמרי.** דמשמע תרי [ט] והא לא אשכחן ידיו מלא דסמיכה: **סמיכה דבהמה קאמרי.** דכל מקום שנאמר ידו משמע תרי: [ט](**מאי קאמר.** במקום שסומכין שוחטין [כ] כלומר דלאחר שסומכין לאלתר שוחטין [י] שתכף לסמיכה שחיטה דהכי מסתבר שפיר (ע"ש) מאי קאמר דמשמע ליה דבאותו מקום בבהמה שסומכין שם שוחטין והלא אין סמיכה (ב) בנולר [יא] כ"ל: [י]) **במקום שסומכין.** בעזרה במקום הטבעות דבשעת סמיכה היו ישראל רשאין ליכנס שם:

רש"י כת"י

מעולת נדבה גמרה. דלא כתיב [סמיכה] אלא בעולת [נדבה דכתיב] וסמך ידו על [ראש] העולה [כ] וכל התחלת ויקרא [הוא בעולת נדבה] דכתיב [ל] אדם כי יקריב מכם משמע [אם ירצה] להקריב: **ויעשה כמשפט.** בעולת חובה כתיב ביה ביום השמיני והיא עולת חובה היתה דכתיב [מ] קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים וכתיב בסמיכה [תמים]: **ידו ולא יד חבירו.** אע"ג דאמר לעיל [נ] [קרבנו] ולא קרבן חבירו איצטריך ידו דאי לא כתיב ידו הוי אמינא היכא [אימעט] חבירו היכא [דהקריב] בלא ידיעה: **שלוחו.** של ישראל כמותו ילפינן בפסחים ושחטו כל קהל עדת ישראל [ס] וכי כל הקהל שוחטין אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו [ע]: **שירי מצוה.** שלא סמך: **כאילו לא כפר.** מן המובחר: **וכיפר.** כפרה כל דהו דכפרה בדם: **הצואר.** תחת הגרון: **הגביים.** גבו של בהמה: ראש כתיבי טובא כה בעולה [פ] ושלמים [צ] וחטאת [ק]: **בהדי ראשו.** [שיפוע] ראשו כנגד ראשו: **הצדדין.** לידי הראש מהו: **כבדי רבי:** **מטלית.** אם כרך מטלית על ידו וסמך: **שלא יהא דבר חוצץ.** גבי פרו של אהרן במס' יומא [לו.]: **ידו.** בלא יו"ד: **שמע ריש לקיש.** דלא אמרה משמיה: **ואותיב ליה.** איהו נופיה: **אי ס"ד.** ידו משמע תרי: **למה לי למכתב ידיו.** בכל התורה: **אקשי ליה עשרים וארבע.** אמאי לא כתיב ידו: **כבר דנח דעתיה** א"ל. אנן בסמיכה ילפינן בנין אב למה בשעיר המשתלח [ר] כתיב ידו וכתיב שתי אף כל מקום [דכתיב] ידו בסמיכה שתי הויין: **מאי קאמר.** דלתני תיכף לסמיכה שחיטה ולא ידענא דבמקום שסומכין שוחטין לפי שתיכף לסמיכה שחיטה דכתיב [ש] וסמך (אהרן) וסמיך ליה ושחט: **מתני' שאחד מניף לכל החוברים.** [שאין להתגדר קרבן] של הקרבנות מגילין בשותפות כדאמר בפ' המנחות והנסכים [ת] [ואחד] מניף על ידי כולם כדמפרש בגמ': **בקרבנות.** כחזה ושוק של שלמים: **ובקרבנות הצבור.** ככבשי עצרת:

רבו של רבה דאמר רבה בריש יבמות (דף ג.) ובפ' הנשרפין (סנהד' עה:) א"ל רב יצחק בר אבודימי אתיא הנה הנה אתיא זמה זמה ועוד אמר היה בימי רבי כדאשכחן בפ' כירה (שבת מ:) דאמר רב יצחק בר אבודימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ כו' והוא היה רבו של רב דאמר בפ' הספינה (ב"ב פז.) איכא תנא דאתנייה לרב מדות אחוייה לרב יצחק בר אבודימי ורבינו שמואל גריס דאתנייה רב בגא למ"ד כלומר ששנה לו רב במדות ור"ת מייתי ראיה מפרק כל הבשר (חולין קי.) דרבו של רב היה דאמר איכא תנא דאתנייה לרב כחל אחוייה לרב יצחק בר אבודימי ואי אפשר לגרוס שם דאתנייה רב דהוא דקמהדר ליה אני כחל מניקה שניתי לו ויש מפרשים דלו כמו ממנו כדאשכחן במועד קטן (דף כח.) ואם היו רבים צריכין לו [א]:

[ב] **אתיא** סמיכה סמיכה מזקני. תימה אם כן ניבעי מנוקים מכל מום ולמאן דיליף מעולת ראייה נמעט סומא באחד מעיניו דפטר ליה מראייה ושאר כל הנהו דפטורים התם ועוד למה לי בני ישראל למעוטי נשים תיפוק לי מהכא:

יליף מעולת ראייה. אע"ג דעולת ראייה גופה מעולת נדבה גמרה כדמסיק וקיימא לן (זבחים דף מט:) דדבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בג"ש הני מילי היכא דיליף ההיא מילתא גופה אבל הכא ילפינן עולת חובה דטעונה סמיכה מעולת נדבה והדר גמרינן סומא דלא: **ידו** ולא יד אשתו. מהא דכתיב בני ישראל למעוטי נשים מסמיכה לא נפקא אשתו דהוה אמינא תסמוך בקרבן בעלה דכיד בעלה דמיא [ג] וא"ת ולמה לי קרא למעוטי נשים מסמיכה תיפוק לי דמצות עשה שהזמן גרמא אם תכף לסמיכה שחיטה דאורייתא כדאמר בפ' כל הפסולין (זבחים לג.) דאפילו סמך בסוף הלילה תכף לעמוד השחר צריך לשחוט עדיין את התמיד תחילה שלא יהא דבר קודם לתמיד עוד תנן בפרק ב' דמגילה (דף כ:) כל היום כשר לסמיכה ולשחיטה דריש בגמרא דכתיב ביום זבחכם ואיתקש סמיכה לשחיטה דכתיב ושחט וסמך [ד]:

כאילו לא כיפר וכיפר. בפ"ק דזבחים (דף ו.) בעי למידק מהכא דלא מכפר מעשה דלאחר הפרשה דקאמר מאי לאו כיפר עשה דקודם הפרשה לא כיפר סמיכה דהוה ליה עשה דלאחר הפרשה ואמר רבא עשה דסמיכה קאמרת שאני הכא כיון דכל כמה דלא שחט בעמוד וסמוך קאי אימת קא הוי עשה לאחר שחיטה חשיב כעשה דלאחר שחיטה אמר ליה רב הונא בר (רבי) יהודה לרבא ואימא כיפר גברא לא כיפר קמי שמיא כדתניא והנותר בשמן אשר על כף הכהן כו' ותימה דלא מייתי מברייתא דתנופה דהכא דעל כרחין לא כיפר קמי שמיא קאמר דלא שייך למימר לא כיפר [ה] עשה דתנופה היא לאחר זריקה ויש לומר דהך ברייתא מיתניא גבי אשם מצורע בתורת כהנים שטעון תנופה חי ושייך לפרש לא כיפר עשה דתנופה מחיים: **ולא** ידו על הצואר. לצד הגרון מקום הסימנין ששם קרוי צואר כדתנן בפרק קמא דחולין (דף יט:):

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכה יב:
נה ב ג ד מיי' שם הלכה יג:
נו ה מיי' פ"ט מהלכות מעה"ק הלכה טו:
נז ו מיי' פ"ו מהלכות תמידין ומוספין הל' יא:

◆

תורה אור השלם

1. וַיַּקְרֵב אֶת הָעֹלָה וַיַּעֲשֶׂהָ כַּמִּשְׁפָּט: ויקרא ט טז
2. וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: ויקרא א ד
3. כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר: ויקרא יז יא
4. וְאִם דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אָשָׁם לִתְנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשָּׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן לְמִנְחָה וְלֹג שָׁמֶן: ויקרא יד כא
5. וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָו עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַחַי וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עִתִּי הַמִּדְבָּרָה: ויקרא טז כא
6. יָדָיו תְּבִיאֶינָה אֵת אִשֵּׁי יְיָ אֶת הַחֵלֶב עַל הֶחָזֶה יְבִיאֶנּוּ אֵת הֶחָזֶה לְהָנִיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ז ל
7. וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמַר שְׁמַע יְיָ קוֹל יְהוּדָה וְאֶל עַמּוֹ תְּבִיאֶנּוּ יָדָיו רָב לוֹ וְעֵזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה: דברים לג ז
8. וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת יְמִינוֹ וַיָּשֶׁת עַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם וְהוּא הַצָּעִיר וְאֶת שְׂמֹאלוֹ עַל רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שִׂכֵּל אֶת יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר: בראשית מח יד
9. וַיִּסְמֹךְ אֶת יָדָיו עָלָיו וַיְצַוֵּהוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ בְּיַד מֹשֶׁה: במדבר כז כג

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דקאי וכו' בשוה עם הראש: (ב) ד"ה מאי קאמר וכו' אלא בעזרה ומשני במקום שסומכין:

◆

שיטה מקובצת

[א] ויעשה כמשפט. פ"ה בעולת חובה כתיב ביום השמיני וההיא עולת חובה היתה של אהרן וא"ת והא קרא דויעשה כתיב אצל קרבן העם ואיך נגמר מהתם דהתם גזרת הכתוב הוא דהא עולת חובת צבור הוא וצבור לא בעי סמיכה רק האי דאמרינן לעיל ואומר הר"ם דע"כ פ"ה עיקר דאעולת אהרן קאי דאי אעולת העם מאי ויקרב ויעשה דמשמע אהרן יעשה עצמו הסמיכה והלא אין סמיכה רק בבעלים אלא ע"כ האי אעולת אהרן ואע"ג דלא נכתב במקומו סיים הכתוב כל העולות והדר כתיב וסמך וקאי אעולה הכתובה מקודם. עכ"ל גליון: [ב] מצות הוא: [ג] חד הוי אמינא: [ד] ברבי אליעזר ב"י ידו תיבת אומר נמחק: [ה] לי דהנך: [ו] שוחטין ותיכף: [ז] גב הבהמה: [ח] דסמיכה אמרי: [ט] שוחטין לומר ואות כ' נמחק: [י] שוחטין גימא תיכף ואות ש' נמחק: [יא] בצואר כך נ"ל:

מסורת הש"ס

א) ביצה כ., ב) [ברכות לד: וש"נ], ג) [שם כד. וש"נ], ד) יומא ה. זבחים ו., ה) נ"ל סמיכת קרבן יחיד. רש"ל, ו) [ויקרא א], ז) שייך למתני' וגי' רש"ל לסמיכה כדי שלא עשאה כו', ח) נ"ל וכפה לא כיפר מלא בסמיכה. רש"ל, ט) נ"א הכי קאמר וגי' רש"ל תרי הס"ד ואח"כ ד"ה מאי קאמר דמשמע ליה דבאותו מקום בבהמה שסומכין שם שוחטין והלא אין סמיכה בנולר הס"ד ואח"כ ד"ה הכי קאמר במקום שסומכין בעזרה במקום הטבעות דבשעת סמיכה היו ישראל רשאין ליכנס שם ענין אחר במקום שסומכין שוחטין כלומר דלאחר שסומכין לאלתר שוחטין שתכף לסמיכה שחיטה נ"ל והכי מסתבר שפיר הס"ד, י) נ"ל ע"ש, כ) ויקרא א, ל) ויקרא א, מ) שם ט, נ) ע"ש, ס) שמות יב, ע) קדושין מא:, פ) ויקרא א, צ) שם ג, ק) שם ד, ר) ויקרא טז, ש) ויקרא ג, ת) לקמן קד:.
א) [וע"ע תוס' יבמות ג. ד"ה דאמר ותוס' כתובות ט. ד"ה אמר ותוס' ב"ב פז. ד"ה מי כאן ותוס' חולין קי. ד"ה איכא ותוס' חגיגה יא: ד"ה דאמרן], ב) דבור זה שייך לעמוד הקודם. רש"ק, ג) עיין רש"ק מה שמיין על קושיא זו, ד) [עי' תוס' קדושין לו. ד"ה הקבלות וכו' כתבו ישוב על קושיא זו], ה) נ"ל עשה תנופה דתנופה היא. רש"ק.

◆

גליון הש"ס

גמ' ידו ולא יד שלוחו עי' יבמות קה ע"ב תוס' ד"ה יקראו:

◆

מוסף רש"י

ויקרב את העולה. עולת יום שמיני של מלואים שהביא הכתוב על אהרן חובה ליום, קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים (ויקרא ט). ויעשה כמשפט. מה משפט האמור בעולת חובה על כרחך משפט המפורש בעולת נדבה בויקרא קאמר, שכל משפטי עולה ושלמים שם נאמרו ובכל נדבה דבר הכתוב, דכתיב אדם כי יקריב מכם משמע לכשירצה יקריב וכתיב התם וסמך ידו ולמדת הלא כמשפט דכתיב בעולת חובה ללמד עליה שתטעון סמיכה ושאר משפטי נדבה (ביצה כ.). שירי מצוה. כלומר שלא גם לכתוב אותה מצוה ולא סמך כאילו לא כיפר. מן המובחר וכיפר. כלומר בזבחים (דף ו.) כיפר לגבוה דעיקר כפרה בדם לגבי לא כיפר כמו שלמים [בנזקים] [ותוקני] מן המובחר (יומא ה.).

◆

רבינו גרשום

מעולת ראיה נמי היינו חובה: ושלוחו של אדם כמותו. דכתיב ושחטו אותו וגו': שירי מצוה. ולא עשאה מעלה עליו כאילו לא כיפר וכיפר. דהא עיקר כפרה בדם כתיב: ולא על הצואר. היינו הגרון: דקאי להדי ראשו אימא לא למעט: הגביים היינו גבה של בהמה: הצדדין. של ראש: מטלית. לבין ידו לבין הראש: כתיב ידו. חסר אקשי לי' כ"ד אמאי כתי' ידיו לכתוב ידו משמע נמי שתים. ידו דסמיכה קאמרי דלא צריך למכתב ידיו אלא ידו: במקום שסומכין שוחטין בעזרה סומכין בי היכי דשוחטין.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones